

THE CONCEPT OF GOVERNMENT OR GOVERNANCE FROM THE POLITICAL PHILOSOPHY POINT OF VIEW

Ioan Gogota

PhD, Technical University of Cluj-Napoca – Baia Mare Northern University Centre

Abstract: The concepts of government and governance are up to date and they will always remain such. One cannot approach a debate on this topic as long as the history of these two notions is known and also the manner laws were enforced throughout history. This paper's objective is to approach the two concepts from the political philosophy point of view, starting from the ideal state imagined by Plato and Aristotle, but also considering the principles postulated by philosophers such as Rousseau or Montesquieu.

Keywords: Political philosophy, government, governance, laws, diachrony

Prima întrebare care se pune ar fi: „Ce este guvernământul”? În *Dicţionarul explicativ al limbii române* se precizează că „guvernământul” este „o formă de conducere politică a unui stat” dar și o „unitate teritorial-administrativă condusă de un împuternicit al șefului statului”¹. Termenul de „guvernare” este explicat aici astfel: „acțiunea de a *guverna*; cârmuire, conducere, diriguire, domnie, stăpânire”².

Este absolut necesar să clarificăm anumite probleme legate de acest concept. În primul rând se impune să precizăm că el trebuie clarificat, atât din perspectiva dreptului constituțional, cât și a filosofiei. Dreptul constituțional definește guvernul și guvernământul strict din perspectiva dreptului constituțional, pe când definițiile guvernelor din perspective filosofice sunt mult mai complexe. Din perspectiva dreptului constituțional, noțiunea de „guvern” are mai multe sensuri. În accepțiunea cea mai generală, prin guvern înțelegem totalitatea autorităților statului, inclusiv parlamentul și instanțele judecătorești. Noțiunea de guvern a fost definită în Declarația de Independență din 4 iulie 1776 astfel: „Noi considerăm (...) că pentru a asigura aceste drepturi, guvernele au fost instituite printre oameni (...) dobândindu-și puterile lor legitime din consimțământul guvernanților”³. Tot din punct de vedere juridic, dar, într-un sens mai restrâns, această noțiune vizează doar executivul, adică șeful statului împreună cu miniștrii. În accepțiunea cea mai strictă, guvernul este organul colegial, alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți de Constituție sau de lege, exclusiv șeful statului. În cazul republicilor prezidențiale cu un executiv monocefal, ultimele două accepțiuni se confundă, dat fiind faptul că șeful guvernului este chiar șeful statului⁴.

1 *Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX)*, <https://dexonline.ro/definitie/guvernământ>. Tot de aici aflăm că acest termen provine în limba română din limba franceză, de la *gouvernement*.

2 *Ibidem*; <https://dexonline.ro/definitie/guvernare>.

3 Această accepțiune o întâlnim în *Declarația americană de independență* din 4 iulie 1776.

4 F. Oprea, Dr. Constituțional-Guvern, http://facultate.regielive.ro/referate/stiinte_politice.

Omul politic și legiuitorul au în vedere numai statul în toate lucrările lor; iar guvernământul nu este decât o oarecare organizare impusă tuturor membrilor statului.

Din perspectivă filosofică, prezenta lucrare își propune o trecere în revistă a principiilor fundamentale referitoare la *guvernare* și *guvernământ* la Platon și Aristotel, precum și ale unor gânditori, precum J.-J. Rousseau și Montesquieu.

Guvernământul îmbracă forme diferite. Platon a fost cel care a demonstrat în dialogul său *Republica* că a governa nu înseamnă a acționa conform legilor, ci a exercita arta conducerii⁵. În concepția gânditorului grec “filosofii trebuie să domnească”, dar conducătorii cetății trebuie să fie filosofi adevărați și “nu iubitori de opinie”, căci doar ei au acces la adevăr și știință. Apoi, într-o cetate bună filosofia reprezintă principala ocupație iar filosofii vor picta cetatea într-un mod ideal. Filosofii conducătorii trebuie să aibă o educație aleasă, și trebuie să posede „cunoașterea supremă”⁶.

De asemenea, doar conducătorii-filosofi, preluând cetatea și caracterele oamenilor, mai întâi le vor curăța. Ei vor avea în vedere valori precum dreptatea, frumosul și cumpătarea și vor fi capabili să picteze anumite aspecte pentru a obține caractere umane, pe cât posibil, asemănătoare cu zeii⁷.

Cu alte cuvinte, nu poți governa, dacă nu deții puterea, după cum, dacă o deții, trebuie să știi cum să o utilizezi într-un mod eficient și să cunoști filosofia.

Într-o altă ordine de idei, Platon susține că guvernării trebuie să fie cei mai aspri paznici ai legilor. „Dacă paznicii legilor și cetății nu ar mai fi paznici decât în aparență, ar ruina cetatea de sus până jos, în timp ce, pe alta parte, numai ei au puterea de a o administra bine și de a o face fericită”⁸. Platon precizează însă că „filosofii sunt cei care trebuie puși drept paznicii cei mai autentici”⁹ ai cetăților.

Referitor la separația atribuțiilor într-o cetate, Platon este adeptul teoriei prin care fiecare om dintr-o cetate face doar ceea ce este în priceperea sa.

„Platon pare să accepte un principiu prescriptiv: fiecare membru al *kallipolis*-ului trebuie să practice de-a lungul vieții numai acea îndeletnicire unică pentru care are o aptitudine naturală. Acesta este principiul specializării, care, fiind atât de contraintuitiv și constrângător, îi deranjează în mod invariabil pe cititorii *Republicii*”¹⁰. Platon instituie filosofia ca pe o *disciplină de drept divin*, „(...) pentru că zeița era deopotrivă iubitoare de război și de înțelepciune (...)”¹¹.

Imitarea modelului spartiat este pusă, cu dibăcie, pe seama zeiței Atena. Breasla războinicilor este privilegiată ca statut juridic, dar Platon preconizează și *separarea totală a breslelor între ele*, fără posibilitatea migrației individuale intercategoriale, asemănătoare cu situația perieciilor spartiați. Chiar dacă oamenii știu și singuri, când vor, să viețuiască în comun, Platon contestă aceasta, deși intuiește fenomenul, *din considerente strategice*. Dar, în același timp, forma sa de guvernare preferată este limitată de principiul tacit, tradițional și chiar nescris, al opiniei

5 Platon, *Republica*, Editura Antet, București, 2002.

6 Vezi Andrei Cornea, *Lămuriri preliminare*, în Platon, *Republica*, vol. I, Ed. Teora, București, 1998, p. 23.

7 Platon, *Republica*, 497b-502c; 501b-c.

8 Platon, *Republica*, Editura Antet, București, 2002, p. 111.

9 Platon, *Republica*, 503b-c.

10 D. Boucher, P. Kelly, *Mari gânditori politici de la Socrate până astăzi*, Editura All, București, 2008, p. 58.

11 Platon, *Omul politic*, 291d-292a, pp. 152-153.

generale: „(...) atâta vreme cât au legi statornicite, să nu întreprindă nimic dincolo de legile scrise și de obiceiurile străbune”¹². Iată că Platon, în cercetările sale, a fost preocupat permanent ca forma de guvernare să nu fie viciată de nicio cauză. De aceea susține că

„trebuie să încercăm să descoperim și să demonstrăm care viciu interior împiedică cetățile existente să fie organizate așa cum am arătat, și care este cea mai mica transformare posibilă care le-ar conduce la forma noastră de guvernământ: de preferința, una singură, dacă nu, două, cele mai puțin numeroase și importante posibil”¹³.

În această teorie, Platon este susținătorul formei de guvernământ monarhice, adică a celei a conducătorilor unici, fără a lua în considerare conducerea celor mulți și tocmai de aceea a fost criticul democrației ateniene din perioada respectivă.

Putem concluziona astfel, că în *Republica*, Platon este susținătorul teoriei regilor filosofi:

„Atâta vreme cât filosofii nu vor fi regi în cetăți, sau cei care se numesc astăzi regi și suverani nu vor fi într-adevăr și serios filosofi; atâta vreme cât puterea politică și filosofia nu se vor întâlni asupra aceluiași subiect; atâta vreme cât oamenii care urmăresc astăzi unul sau altul dintre aceste scopuri după firile lor nu vor fi puși în imposibilitatea de a acționa astfel, vor exista în continuare...”¹⁴.

De asemenea, în concepția lui Platon, „filosoful, conducătorul cetății ideale, nu poate avea calități similare unei ființe normale. El este văzut ca un om excepțional care, pe lângă standardele sale de gândire, mai face din acestea și o necesitate”¹⁵.

Aristotel identifică trei forme de guvernământ: democrația, monarhia și aristocrația¹⁶. Din perspectiva dreptului constituțional, forma de guvernământ reprezintă modul în care sunt constituite și funcționează organele supreme ale statului.

Pentru a înțelege pe deplin statul ca instituție politică, trebuie studiată și problema formelor de stat. Esența statului, adică tipul de stat respectiv, se manifestă prin mai multe forme în raport cu condițiile concrete ale epocii și țării respective. Forma de stat are în vedere modul de organizare a puterii de stat și, în special, structura și funcționarea organelor supreme de conducere. Rezultă că forma de stat, indiferent de esență, este dată de trei elemente: forma de guvernământ, structura statului și regimul politic.

Forma de guvernământ este un raport între organele de stat în procesul de constituire și funcționare a organelor supreme¹⁷. Dacă ne referim la statele existente astăzi în lume, din punctul de vedere al formei de guvernământ, există: monarhii absolute, constituționale și parlamentare, republici parlamentare și republici prezidențiale¹⁸.

Indiferent de esența statului, care poate fi democratică sau dictatorială, forma de guvernământ poate să fie una din cele de mai sus. Aceasta nu înseamnă că între esența statului și forma de guvernământ nu există legături.

12 *Idem*.

13 Platon, *Republica*, Editura Antet, București, 2002, p. 172.

14 *Idem*. Spre deosebire de *Republica*, „în *Legile* se renunță la domnia filosofilor care este înlocuită cu domnia legii”, precizează Șt. Bezdechi. Vezi *Introducere în Platon, Legile*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p. 24.

15 I. Dunca, *Politică și metapolitică la Platon*, Editura Lumen, Iași, 2009, p. 34.

16 Platon, *Republica*, Ed. Antet, București, 2002, p. 82.

17 Gh. Uglean, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, Editura Fundației România de Măine, 2005, p. 312.

18 *Ibidem*, pp. 312-313.

În Grecia Antică statul avea componentele enumerate mai sus, însă Aristotel plasa populația alcătuită din cetățeni pe un loc important în ceea ce privește elementele statului. Tot el explică faptul că unora le revine calitatea de cetățean, iar altora nu și stabilește clar în ce contexte poți avea/dobândi această calitate în Grecia Antică. O altă chestiune care urmează a fi discutată este cea referitoare la existența Constituției politice. Constituția politică este ceea ce determină în stat organizarea sistematică a tuturor puterilor, dar mai ales a puterii suverane; iar suveranul cetății, în toate locurile, este guvernământul. Guvernământul este însăși Constituția. Spre exemplu, în democrații, poporul este suveranul; în oligarhii, din contră, este minoritatea compusă din bogați. Însă acest lucru nu înseamnă că nu-i reunește și folosul comun, deoarece din firea sa omul este o ființă socială și dorește perfecționarea și înfrumusețarea vieții sale. Este evident, totuși, că toate constituțiile care au în vedere folosul obștesc sunt pure, pentru că sunt conforme dreptului absolut iar cele care au în vedere numai folosul guvernanților sunt defectuoase și numai niște forme corupte ale constituțiilor bune, căci sunt despotice (adică tratează pe guvernați asemenea sclavilor), pe câtă vreme cetatea este o asociație de oameni liberi.

Aristotel, în cartea sa *Politica*, tratează mai întâi numărul și natura constituțiilor pure, afirmând că o dată acestea determinate, este lesne de recunoscut și constituțiile corupte.

După cele constatate, constituția și guvernământul sunt lucruri identice, iar guvernământul este puterea suverană a cetății, trebuie în chip necondiționat că această putere să se compună ori dintr-un singur individ sau dintr-o minoritate ori, în sfârșit, din masa cetățenilor. Când unul singur, minoritatea sau majoritatea guvernează în interesul general, constituția este în mod necesar pură; când ei guvernează în interesul lor propriu sau în interesul unuia sau în interesul minorității, constituția este deviată de la scopul său, astfel: ori membrii asociației nu sunt într-adevăr cetățeni, ori, dacă sunt, ei trebuie să aibă partea lor din folosul obștesc.

Statul ideal aristotelic stă mai aproape de realitate decât acela al lui Platon, el nerecunoscând comunismul utopic platonian. Aristotel cere ca fiecare cetățean, potrivit cu vârsta și capacitățile sale, să împlinească o slujbă politică în stat, sub conducerea celor mai virtuoși, care alcătuiesc o aristocrație morală și intelectuală. „Cetățeanul” trebuie să fie eliberat de grija materială, și de aceea lucrul manual este lăsat pe seama robilor, care, după Aristotel, ca și după toți gânditorii antici, și chiar pentru creștini, sunt o necesitate socială atâta vreme, zice Aristotel, cât nu există mașini care să facă singure munca sclavilor. De asemenea, după Aristotel, numai oamenii liberi primesc o educație, sub formă de științe sau arte. Educația oamenilor trebuie făcută în mai multe forme, dar și educația conducătorilor trebuie făcută la fel. De aici, rezultă întrebarea „Cine ar trebui să conducă”? Rezolvarea pe care o dă Aristotel la această problemă se bazează pe două argumente distincte. Primul se concentrează asupra celui care conduce și a întrebării privind ale cui interese sunt promovate de un anumit sistem de guvernare. În toate comunitățile, spune el, conducerea este realizată „fie de un singur individ, fie de către cei puțini, fie de către mai mulți”¹⁹. Iar guvernarea poate viza fie „interesul comun”, fie „interesul particular” al celor care conduc²⁰. Dacă am combina aceste două principii, spune Aristotel, este clar că vom avea numai șase tipuri *pure* de constituție □ deși, în practică, acestea pot fi combinate în diferite feluri, producând astfel diverse tipuri de

¹⁹Aristotel, *Politica*, 1279a; 1278b.

²⁰*Ibidem*, 1279a.

„constituții mixte”. Primele trei tipuri pure sunt constituțiile în care un singur individ, cei puțini sau cei mulți guvernează în vederea interesului tuturor, guvernarea fiind, prin urmare, dreaptă. Aristotel denumește aceste tipuri „regalitatea”, „aristocrația” și „regimul constituțional”. Celelalte trei tipuri pure, pe care Aristotel le numește „tiranie”, „oligarhie” și „democrație” sunt constituții în care conducătorul unic, cei puțini sau cei mulți conduc în virtutea interesului particular, guvernarea fiind, prin urmare, nedreaptă²¹. Aristotel le numește pe acestea din urmă constituții corupte sau deviate²².

Cel de-al doilea argument al lui Aristotel este puțin diferit. El se concentrează asupra problemei standardului care ar trebui folosit pentru distribuirea puterii politice, atât în rândul cetățenilor, cât și în rândul locuitorilor unui *polis*. Există, spune Aristotel, trei standarde ce ar putea fi folosite în distribuirea puterii, și anume averea, cetățenia, și virtutea morală sau bunătatea²³. În toate cele șase tipuri de constituții, unii oameni dețin mai multă putere politică decât alții, dar justificarea pentru acest fapt diferă de la un caz la altul. De exemplu, într-o oligarhie, standardul de distribuție este averea. Cei bogați au mai multă putere decât cei mai puțin bogați. În plus, acest lucru este considerat drept, deoarece distribuția inegală a puterii este direct proporțională cu distribuția inegală a averii. Într-o democrație, standardul după care se face distribuția este cetățenia. Aici, Aristotel presupune că puterea nu este împărțită doar între cetățenii unui *polis*, ci între adulții de sex masculin care sunt locuitori ai *polis-ului*, și că locuitorii care au statutul de cetățeni vor primi o parte mai mare din acest bun decât cei care nu îl au. Totuși, în acest caz, deoarece toți cetățenii dețin în egală măsură statutul de cetățean, ar fi drept ca puterea politică să fie distribuită între ei conform principiului egalității numerice stricte²⁴. Aristotel notează din nou că, într-o democrație, acest model de distribuție este considerat a fi drept pentru că se conformează cerințelor principiului echității²⁵.

Pe scurt, statul aristotelic este o îmbinare de aristocrație, monarhie și democrație, cele trei forme de guvernământ, căci la câteșitrei scopul este interesul obștesc, urmărit fie de un conducător (monarhie), fie de mai mulți (aristocrație), fie de tot poporul (democrație). Acestora le opune trei forme vicioase, în care fie un singur conducător (tiranie), care este forma cea mai rea, fie câțiva (oligarhie), fie toți (timocrație) pun interesul statului în slujba intereselor egoiste. În fond, Aristotel este și el ostil democrației ateniene pe care a studiat-o migălos și a constatat unele nereguli. Așadar din concepția filosofului reies trei mari forme de guvernare: democrație, oligarhie, aristocrație și monarhie.

În Cartea a III-a, capitolul I al lucrării *Contractul social*, J.-J. Rousseau tratează pe larg conceptul de „guvernământ”²⁶. Astfel, în viziunea gânditorului francez, *guvernământul* este: „un corp intermediar, plasat între supuși și suveran pentru legătura lor reciprocă și însărcinat cu aplicarea legilor și menținerea libertății, atât civile, cât și politice. Membrii acestui corp se numesc *magistrați* sau *regi*, adică *guvernatori*, iar corpul întreg poartă numele de *principe*. Așadar, au multă dreptate cei care susțin că actul prin care un popor se supune unor șefi nu este un contract. Nu este decât o însărcinare, o slujbă, în care, ca simpli slujitori ai suveranului, ei exercită în numele lui

²¹*Ibidem*, 1279 a-b.

²² Aristotel, *Etica Nicomahică*, 1160 a-b; *Politica*, 1275b, 1279a, 1282b, 1283a.

²³ Aristotel, *Politica*, 1282 b-1283 a, 1294 a.

²⁴*Ibidem*, 1317b, 1318a.

²⁵*Ibidem*, 1280 a, 1301a.

²⁶J.-J. Rousseau, *Contractul social sau principiile dreptului politic*, Editura Antet, București, 2013, p. 52.

puterea pe care le-a încredințat-o și pe care el o poate limita, modifica și lua înapoi când dorește, înstrăinarea unui astfel de drept fiind incompatibilă cu natura corpului social și potrivnică scopului asociației”²⁷.

Filosoful francez explică în continuare: „Vom numi, deci, guvernământ sau administrație supremă exercitarea legitimă a puterii executive...”²⁸.

Filosoful și-a fundamentat concepția democratică asupra deținerii și exercitării puterii pe sintagma „suveranitate a poporului”. În lucrarea intitulată *Contractul social*, J.-J. Rousseau a considerat că la realizarea suveranității poporului se poate ajunge prin „contractul social”, prin care omul, odată intrat în societatea civilă, renunță la „libertatea sa naturală”, dar numai pentru a dobândi adevărata libertate, care constă în supunerea față de lege și care poartă denumirea de acțiunea liberă.

Specificitatea concepției filosofului francez cu privire la contractul social constă în asigurarea, prin egalitate, a libertății tuturor cetățenilor care își cedează toate drepturile comunității.

Voința generală este sursa suveranității, iar legile, care sunt emanația acestei suveranități, vizează realizarea binelui general. Rousseau susține că: „Putem deosebi în persoana magistratului trei voințe esențiale deosebite: mai întâi, voința proprie a individului, care nu tinde decât spre folosul său particular; în al doilea rând, voința comună a magistraților, care se referă exclusiv la avantajul principelui²⁹ și pe care o putem numi voință de corp; ea este generală față de guvernământ și particulară față de stat, din care face parte guvernământul; în al treilea rând, voința poporului sau voința suverană, care este generală, atât față de stat, considerat ca întreg, cât și față de guvernământ, considerat ca o parte din întreg”³⁰.

Prin fundamentarea ideii potrivit căreia adevăratul subiect al suveranității, care legitimează puterea, este poporul, el s-a afirmat ca fiind cel mai mare teoretician al egalității în epoca modernă. Spiritul operei sale s-a regăsit, astfel, în toate programele revoluției burgheze franceze, începând cu *Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului*.

Montesquieu identifică și el trei forme: guvernământul republican, monarhic și cel despot. În politologia modernă, prin guvernământ se desemnează uneori organizațiile executive ale statului, respectiv șeful statului și guvernul, parlamentul constituind doar un corp de cenzură a guvernului și reprezentând intermedierea în raportul guvernanți – corp electoral.

Cercetările lui Montesquieu au fost orientate de problema condițiilor de existență ale libertății politice³¹ prin teoria împărțirii guvernămintelor în moderate și despotice³². În urma numeroaselor cercetări, Montesquieu oferă, după un studiu asiduu asupra operei lui Aristotel pe care l-a urmat, trei tipuri de guvernământ, potrivit „naturii” acestora: republican, monarhic și despot³³. În concepția lui Montesquieu, republica poate fi o democrație sau o oligarhie și este o formă de guvernământ în care întreg poporul, sau numai o parte a lui, deține puterea supremă³⁴.

²⁷*Ibidem*, p. 53.

²⁸*Idem*.

²⁹ Adică a ansamblului guvernământului: voința sa este generală față de guvernământ, adică față de fiecare dintre membrii guvernământului.

³⁰J.-J. Rousseau, *op. cit.*, p. 59.

³¹ D. Boucher, P. Kelly, *op. cit.*, p. 207.

³²*Idem*.

³³*Idem*.

³⁴*Idem*.

Filosoful s-a preocupat, în mod special, de studierea principiului separației puterilor în stat, considerat ca element fundamental pentru prevenirea abuzului de putere.

Monarhia este aceea în care conduce o singură persoană, prin reguli fixe și dinainte stabilite, iar un guvernământ despotice este unul în care un singur om conduce fără legi, ghidat doar de voința și de capriciile sale³⁵.

Montesquieu dezvoltă această perspectivă aristotelică prin adăugarea unui „principiu” al fiecărei forme de organizare de stat, rearanjând astfel clasificarea lui Aristotel. Fiecare formă de guvernământ își are propriul „principiu” □ propria dispoziție sau „pasiune” □ al oamenilor care o pun în mișcare. În cazul republicii, principiul este „virtutea”, în cel al monarhiei este „onoarea”, iar într-un guvernământ despotice, „teama”. Este clar că Montesquieu nu a înțeles prin „principiu” virtutea fiecărei forme de guvernământ, deoarece „teama” nu poate fi considerată o virtute într-un sens relevant. În schimb, el se referă la principiul care animă oamenii și îi determină să acționeze în fiecare regim, iar acest principiu poate fi unul moral în sensul tradițional sau, dacă vorbim de teamă, o pasiune mai primitivă.

Categoria importantă a guvernământului despotice devine creuzetul tuturor relelor și formelor de corupție pe care Montesquieu le asociase în scrierile sale anterioare cu politica. Printre acestea se numără dominația violentă lipsită de lege, structura simplă și omogenă a puterilor, pedepsele crude și neobișnuite și corupția răspândită de la conducător către supuși. Teama este principiul despotismului. Odată ce oamenii reușesc să vadă dincolo de prezența imediată a fricii, mulțumirea lor față de această formă de guvernământ începe să dispară. Așa cum frumos spunea Montesquieu, puterea despotice este precum un torent care „prăpădește totul pe un mal, dar lasă neatinsă pe celălalt mal câmpia, unde ochiul zărește de departe câteva livezi”³⁶.

Modelele lui Montesquieu de republici democratice sunt vechiul *polis* grecesc și Roma republicană.

Pornind de la aceste orientări, regimurile politice moderne pot fi clasificate în regimuri politice democratice și regimuri politice dictatoriale sau totalitare.

Un stat democratic se poate mai bine realiza printr-o formă de guvernământ ca republică parlamentară sau prezidențială, în care toate organele sunt alese, decât prin monarhie constituțională, în care șeful statului, monarhul, nu este ales. Rămâne, totuși, ca o realitate dovedită de experiența istorică faptul că esența statului, democratică sau dictatorială, nu depinde hotărâtor de forma de guvernământ, întrucât viața a arătat că pot exista dictaturi, în cazul unor republici, după cum există democrații în cadrul unor monarhii.

În accepțiune modernă, statul reprezintă teritoriul și populația asupra cărora își exercită autoritatea o anumită organizație. De asemenea, el mai poate fi definit ca instituție politico-administrativă a societății în frunte cu un guvern și cu organele acestuia, cu ajutorul cărora se asigură funcționarea vieții sociale pe un anumit teritoriu.

Bibliografie

1. Aristotel, *Politica*, Editura Antet, București, 1999.

³⁵ Montesquieu, Ch., *Despre spiritul legilor*, traducere și note de Arman Roșu, vol. I și II, București, Editura Științifică, 1964-1970, p. 18, respectiv 10.

³⁶ *Ibidem*, vol. I, pp. 29-41.

2. Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Antet, București, 2001.
3. Aristotel, *Statul atenian*, Casa Școalelor, București, 1944.
4. Aristotel, *Statul atenian*, Editura Agora, Iași, 1992.
5. Aristotel, *Metafizica*, Traducere de Șt. Bezdechi, Editura Academiei, București, 1965.
6. Almond G., Bingham Powell jr., *Analyse comparé des systèmes politiques, Tendances Actuelles*, Les Editions Inter-Nationales, Paris, 1972.
7. Boucher, David, Paul Kelly, *Mari gânditori politici de la Socrate până astăzi*, Editura All, București, 2008.
8. Dunca, Isadora, *Politică și metapolitică la Platon*, Editura Lumen, Iași, 2009.
9. Montesquieu, Ch., *Despre spiritul legilor*, traducere și note de Arman Roșu, vol. I și II, Editura Științifică, București, 1964-1970.
10. Montesquieu, Ch., *Scrisori persane, caiete*, Editura Hiperyon, Chișinău, 1993.
11. Platon, *Legile*, traducere de E. Bezdechi, introducere și traducerea Cărții a XIII-a de Șt. Bezdechi, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
12. Platon, *Omul politic*, în Platon, *Opere Complete*, vol. IV, Editura Humanitas, București, 2001, pp. 96-185.
13. Platon, *Republica*, Editura Teora, traducere, comentarii, note de Andrei Cornea, vol. I-II, București, 1998.
14. Platon, *Republica*, Editura Antet, București, 2010.
15. Rousseau, Jean-Jacques, *Despre contractul social sau principiile dreptului politic*, Editura Antet XX Press, București, 2013.
16. Uglean, Gheorghe, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, Editura Fundației România de Măine, București, 2005.